

Utrikesutskottets betänkande

1978/79:30

med anledning av propositionerna 1978/79:100, bilaga 6, litt. C 3–5, och 1978/79:113 om anslag och riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation m. m. jämte motioner

I föreliggande betänkande behandlas *dels* regeringens förslag i budgetpropositionen 1978/79:100, bilaga 6, beträffande anslag m. m. för u-landsinformation (reservationsanslaget C 3), SIDA (förslagsanslaget C 4) och biståndsutbildningsnämnden (förslagsanslaget C 5), *dels* de av regeringen i propositionen 1978/79:113 framlagda förslagen till riktlinjer för u-landsinformation och biståndsverksamhetens organisation samt de motioner eller motionsyrkanden som väckts i anslutning härtill.

Till grund för de i propositionen 1978/79:113 framlagda riktlinjerna ligger biståndspolitiska utredningens (BPU) betänkande (SOU 1977:73) U-landsinformation och internationell solidaritet och dess betänkande (SOU 1978:61) Biståndets organisation samt remissbehandlingen av dessa.

Utöver riktlinjerna framläggs i propositionen 1978/79:113 förslag om vissa påslag för budgetåret 1979/80 på de i budgetpropositionen preliminärt beräknade anslagen C 3. Information, C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) och C 5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN). De ytterligare medel som i propositionen 1978/79:113 föreslås bli tillförda dessa anslag är avsedda att belasta anslagsposten Ofördelad reserv under reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, som utskottet jämte övriga anslagsfrågor m. m. rörande det internationella utvecklingssamarbetet förut behandlat i sitt betänkande UU 1978/79:27.

En närmare redogörelse för förslagen härom i de båda propositionerna liksom för de i detta sammanhang aktuella motionerna eller motionsyrkandena ges i det följande anslags- och ämnesvis.

Motioner

I betänkandet behandlas *dels* följande i anslutning till budgetpropositionen väckta motioner eller motionsyrkanden, nämligen

- motionen 1978/79:590 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 2,
- motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), yrkandet 10,
- motionen 1978/79:1214 av Bengt Wiklund m. fl. (s),
- motionen 1978/79:1776 av Rolf Sellgren (fp),

dels följande i anslutning till propositionen 1978/79:113 väckta motioner, nämligen

motionen 1978/79:2282 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s) och

motionen 1978/79:2283 av Bo Siegbahn och Per Petersson (båda m).

1. U-landsinformationen

1.1 Anslagsberäkningar

I budgetpropositionen, bil. 6 (s. 111–113), redogörs för SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1979/80 beträffande u-landsinformation och föreslås i avvaktan på särskild proposition om riktlinjer för bl. a. u-landsinformationen att reservationsanslaget C 3. Information ökar med drygt 0,5 milj. kr. till 17,3 milj. kr. under budgetåret 1979/80. Härav beräknas ca 11,1 milj. kr. för information genom enskilda organisationer och ca 6,2 milj. kr. för SIDA:s egen informationsverksamhet.

I den i mars månad framlagda propositionen 1978/79:113 om riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation m. m. föreslås att reservationsanslaget C 3. Information i förhållande till budgetpropositionens förslag ökas med ytterligare 2,6 milj. kr. till sammanlagt 19,9 milj. kr. för budgetåret 1979/80. I det föreslagna påslaget ingår en engångshöjning på 2 milj. kr. för att bestrida kostnaderna för en vidgning av den nuvarande mottagarkretsen för generella bidrag. Av det senare föreslagna anslaget beräknas 13,6 milj. kr. för information genom enskilda organisationer och 6,3 milj. kr. för SIDA:s egen informationsverksamhet. Den nu föreslagna ökningen av informationsanslaget är avsedd att bestridas med medel från reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv.

1.2 Riktlinjer för u-landsinformationen

Propositionen 1978/79:113 (s. 6–18)

1.2.1 Målen för u-landsinformationen

I samband med att riksdagen år 1968 uttalade sig för den s. k. enprocentsplanen för svenskt bistånd angavs två mål för u-landsinformationen, ett "biståndscentrerat" och ett "u-landscentrerat", nämligen

att skapa större förståelse och vidgat engagemang för den offentliga biståndsverksamheten, samt

att förmedla djupare kunskaper om och väcka intresse för u-ländernas situation.

Denna målformulering kan sägas alltjämt gälla för informationsverksamheten.

BPU har ansett att målet för u-landsinformationen är att utveckla människors kunskaper om och intresse för förhållanden av betydelse för u-ländernas utveckling. Därmed kan engagemanget för Sveriges internatio-

nella solidaritetspolitik fördjupas.

Det noteras i propositionen att remissorgan som LO och Industriförbundet m. fl. har pekat på det ökade ömsesidiga beroendet och samarbetet mellan Sverige och u-länderna som ett delmål för u-landsinformationen. Enligt propositionen innefattas dessa ämnen i det av BPU föreslagna målet för informationsverksamheten.

1.2.2 SIDA:s roll i u-landsinformationen

BPU framhåller att SIDA även i fortsättningen bör vara det statliga organet för u-landsinformation. Utredningen anser att den pluralistiska strategi som informationsverksamheten sedan år 1972 baserats på är värdefull och riktig. Ca två tredjedelar av anslaget utgår som bidrag till u-landsinformation i enskilda organisationers regi. Detta får emellertid inte betyda att SIDA reduceras till en ren finansieringskälla. SIDA:s egen informationsverksamhet bör vara betydande. BPU framhåller också att SIDA spelar en viktig roll som initiativtagare och impulsgivare till dem som är engagerade i u-landsinformationsarbetet.

Propositionen instämmer i BPU:s förord för att SIDA liksom hittills skall vara det statliga organet för u-landsinformation.

1.2.3 Beredningen för u-landsinformation samt frågan om en allmän informationsberedning i internationella och utrikespolitiska frågor

I enlighet med BPU:s och flertalet remissorgans förord föreslås i propositionen att beredningens för u-landsinformation ställning förändras så att den blir ett av regeringen utsett rådgivande organ till SIDA.

BPU har vidare pekat på en rad skäl för inrättande av en allmän informationsberedning i internationella och utrikespolitiska frågor. Beredningen skulle knytas till utrikesdepartementet och tjäna som ett rådgivande organ till berörda departement och myndigheter i vad gäller prioritering av den offentliga – och offentligt finansierade – informationsverksamheten i internationella frågor. Flertalet remissorgan har anslutit sig till förslaget att en sådan beredning inrättas. Frågor som har samband härmed berörs också i det utredningsarbete som f. n. bedrivs inom kommundepartementet. När detta arbete har slutförts, kommer regeringen att ha möjlighet att pröva hela frågan om statens samarbete med enskilda organisationer rörande informationen i internationella och utrikespolitiska frågor. Frågan kommer därför att bli föremål för samråd med berörda organisationer.

1.2.4 Folkrörelsernas och övriga organisationers u-landsinformation

F. n. går ca 48 % av informationsanslaget till löntagarorganisationer och studieförbund i form av generella bidrag, medan ca 16 % utgår till andra

organisationer och folkrörelser efter ansökan.

BPU har väckt frågan om inte andra fackliga organisationer bör kunna komma i fråga för generella bidrag på samma villkor som löntagarorganisationerna. Den nuvarande begränsningen till löntagarorganisationer lämnar luckor som enligt utredningen bör fyllas genom att även sådana organisationer som Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges fiskares riksförbund (SFR) och Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) får bidrag på samma grunder som löntagarorganisationerna. BPU föreslår härutöver att Sveriges ungdomsorganisationers landsråd (SUL) och Swedish Cooperative Centre (SCC) ges stående bidrag från SIDA. Vidare finner BPU det befogat att söka en lösning som bättre än hittills tillgodoser de kristna organisationernas behov av medel för u-landsinformation. Enligt utredningen skulle den bästa lösningen uppnås om ett generellt bidrag utginge till en kristen samarbetsorganisation med inriktning på u-landsfrågor.

I frågan om en utvidgning av det generella bidragssystemet har meningarna gått isär inom utredningen och mellan remissorganen. Flertalet remissorgan förordar att generella bidrag skall utgå även till SCC och en kristen samarbetsorganisation. Likaså förordas ett stående årligt bidrag från SIDA till SUL i enlighet med BPU:s förslag. Flertalet remissorgan ställer sig däremot avvisande till att mottagarkretsen av generella bidrag utvidgas även till att omfatta LRF, SFR och SHIO.

Propositionen biträder utredningens och flertalet remissorgans förord för generella bidrag till SCC och en kristen samarbetsorganisation. Systemet med generella bidrag bör enligt propositionen även utvidgas till de av utredningens majoritet förordade organisationerna LRF, SFR och SHIO. Därmed vidgas informationsverksamheten till fler grupper, vilket är särskilt naturligt i ett läge där utvecklingssamarbetet breddas till att bl. a. engagera mindre industri. Enligt propositionen är det likaledes motiverat med ett stående årligt bidrag till SUL för att ge organisationen långsiktig planeringstrygghet.

I sitt yttrande över utredningen har SIDA anfört skäl för att även tilldela Svenska FN-förbundet generellt bidrag. Propositionen ansluter sig till detta förslag.

1.2.5 SIDA:s egen informationsverksamhet

SIDA:s egen informationsverksamhet tar f. n. i anspråk drygt 35 % av informationsanslaget. BPU har understrukit betydelsen av att SIDA fortsätter och utvecklar den materialproduktion som den anser vara viktig för en saklig och mångsidig u-landsinformation.

Propositionen framhåller vikten av att SIDA fortsätter att utveckla sin materialproduktion för en saklig och allsidig u-landsinformation. Också SIDA:s samarbete med massmedia och skolväsendet bör förstärkas. Permanent utbildningsinslag inom skolan bör emellertid finansieras över utbildningsdepartementets huvudtitel.

1.2.6 Saklighet och profilering

BPU konstaterar att SIDA och de enskilda organisationerna har skilda roller i det opinionsbildande arbetet. För organisationerna utgör rätten till profilering av verksamheten i vad gäller ideologi, ämnesval och målgrupper en given utgångspunkt. Av folkrörelser och övriga organisationer vore det inte rimligt att kräva allsidighet i behandlingen av en fråga. Mångsidighet är emellertid ett krav som måste ställas på den samlade u-landsinformationen.

Propositionen biträder BPU:s uppfattning och vill särskilt betona betydelsen av att bygga informationsaktiviteterna på det engagemang som utgör basen för de enskilda organisationernas verksamhet.

För SIDA:s egen verksamhet bör enligt utredningen delvis andra principer gälla. SIDA bör eftersträva allsidighet i sitt samlade informationsutbud. Denna strävan bör även präglade tidskriften Rapport från SIDA, vilken förväntas ge utrymme för en rik variation av fakta och synpunkter på utvecklingsproblem och utvecklingssamarbete. Propositionen ansluter sig till dessa synpunkter.

Utredningen konstaterar att för såväl SIDA:s egen informationsverksamhet som den organisationerna bedriver med bidrag från SIDA bör saklighet utgöra en given strävan. Kravet på saklighet är särskilt betydelsefullt i fråga om SIDA:s egen informationsverksamhet, då SIDA-materialet måste kunna tjäna som en faktabas för alla övriga parter. Utredningen konstaterar emellertid att utan analys och kommentarer är faktamaterialet av föga värde. Utrymme måste också finnas för en framställning som ger uttryck för personliga åsikter. Det är dock angeläget att i görligaste mån markera vad som är sakligt, faktabetonat material och vad som är uttryck för en personlig uppfattning. Propositionen ansluter sig i allt väsentligt till BPU:s uppfattning härvidlag.

1.2.7 Utvärdering och förnyelse

Propositionen ansluter sig även till BPU:s uppfattning att resultatvärderingen av SIDA:s och de enskilda organisationernas u-landsinformation bör ägnas ökad uppmärksamhet i framtiden. Sådana utvärderingar bör kunna göras av både organisationerna själva och SIDA. Resultaten av organisationernas utvärderingar bör redovisas för SIDA.

Motioner

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels motionen 1978/79:590 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandet 2. nämligen

2. att riksdagen under punkten C 3. Information i bilaga 6 till budgetpro-

positionen anslår utöver i propositionen föreslagna belopp 2,7 milj. kr. att utgå till Afrikagrupperna i Sverige och Isolera Sydafrika-kommittén,

dels motionen 1978/79:1205 av Gösta Bohman m. fl. (m), yrkandet 10, nämligen att riksdagen

10. uttalar att SIDA:s informationsverksamhet skall tillgodose krav på opartiskhet och saklighet.

dels motionen 1978/79:2282 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandena 1 och 2, nämligen

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs angående målen för u-landsinformationen,

2. att riksdagen avslår förslaget att utvidga systemet med generella bidrag till u-landsinformation att gälla LRF, SFR och SHIO,

dels motionen 1978/79:2283 av Bo Siegbahn och Per Petersson (båda m), vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att av medel under reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklings-samarbete, posten Ofördelad reserv, för budgetåret 1979/80 bemyndiga regeringen att ta i anspråk högst 600 000 kr. för Information,

2. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts rörande fördelning och användning av informationsbidrag till enskilda organisationer, speciellt en översyn av fördelningsnyckeln för generella bidrag och en granskning av att lämnade bidrag används på ett sätt som överensstämmer med u-landsinformationens syften,

3. att riksdagen hos regeringen anhåller att en allmän informationsberedning med det snaraste tillsätts i enlighet med riktlinjerna i SOU 1977:73,

4. att riksdagen beslutar att de medel som för närvarande används av SIDA för utgivning av tidskriften Rapport från SIDA i stället reserveras för en informations- och debattidskrift av samma slag, att utges enligt de riktlinjer som anges i motionen.

Utskottet

I propositionen 113 erinras om de båda övergripande *mål för u-landsinformationen* som angavs i samband med riksdagens antagande våren 1968 av den s. k. enprocentsplanen för svensk biståndsverksamhet (prop. 1968:101, SU 1968:128). Det ena av dessa mål var mer biståndscentrerat och det andra mer u-landscentrerat, nämligen

att skapa större förståelse och vidgat engagemang för den offentliga biståndsverksamheten, samt

att förmedla djupare kunskaper om och väcka intresse för u-ländernas situation.

I biståndspolitiska utredningen betecknas statsutskottets utlåtande i denna fråga som den mest allmänna definition av informationsverksamhetens mål som statsmakterna hittills gjort. Definitionen ifrågasätts inte av utredningen, som visar på hur den befästs och vidareutvecklats i den under 1970-talet starkt utbyggda informationsverksamheten, vars mål och syften präglats av en betydande kontinuitet. I 1971 års långtidsplan för informationsverksamheten betonades framför allt vikten av att ge u-landsinformationen en vid, u-landscentrerad innebörd och att orientera denna mot konkreta problem. Mot denna bakgrund är det naturligt att informationsverksamheten tidigt kom att inriktas på utvecklingsproblem i vidaste mening och att den stimulerat till diskussion om de globala utvecklingsfrågorna.

Utan att ifrågasätta de tidigare målangivelserna framhåller BPU att målet för informationsverksamheten är att utveckla människors kunskaper om och intresse för förhållanden av betydelse för u-ländernas utveckling och att därmed engagemanget för Sveriges internationella solidaritetspolitik kan fördjupas.

I s-motionen 2282 yrkas att riksdagen som sin mening skall ge till känna vad som där anförs om målen för u-landsinformationen. I motionen framhålls bl. a. att målet för den statligt finansierade u-landsinformationen måste vara att förmedla kunskap om sociala och politiska förhållanden i u-länderna för att därigenom öka förståelsen och vidga engagemanget för den statliga biståndsverksamheten.

Utskottet finner att detta uttalande väl stämmer överens med vad som sägs både i biståndspolitiska utredningen och i propositionen 113.

Därutöver måste – heter det vidare i motionen 2282 – u-landsinformationen belysa beroendeförhållandet mellan i-länder och u-länder och öka kunskaperna om Sveriges ekonomiska relationer i ett vidare perspektiv. Utöver att beskriva förhållandena i u-länderna bör u-landsinformationen enligt samma motion ge insikt om hur de internationella orättvisorna har uppstått och hur dessa kan motverkas.

Utskottet noterar att biståndspolitiska utredningen uttalat sig på likartat sätt och bl. a. betonat att förhållandena i u-länderna och beroendeförhållandena i dagens och morgondagens värld måste utgöra ett centralt inslag i vår samhällsdebatt för att vårt land skall vara berett att ta på sig ökade kostnader för att stödja u-ländernas utveckling. I opinionsarbetet fördras även att man visar vilka åtgärder som krävs för att uppnå förändringar i världsekonomin till förmån för de fattiga länderna och att förverkliga en ny ekonomisk världsordning, heter det.

I propositionen erinras om att remissorgan som LO och Sveriges Industriförbund m. fl. också pekat på att en belysning av det ökade ömsesidiga beroendet och samarbetet mellan Sverige och u-länderna bör utgöra ett mål för u-landsinformationen. Enligt utrikesministerns mening innefattas dessa ämnen redan i BPU:s målformuleringar av informationsverksamheten, vilka också har en bred förankring bland remissorganen.

Utskottet delar denna uppfattning. Mot denna bakgrund torde det nu aktuella yrkandet 1 i motionen 2282 få anses besvarat.

I propositionen 113 föreslås i anslutning till biståndspolitiska utredningens förslag i samma riktning att det *system med generella bidrag* av u-landsinformationsmedel till studieförbund och löntagarorganisationer som f. n. gäller i fortsättningen utvidgas till att även omfatta Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges fiskares riksförbund (SFR), Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Swedish Cooperative Centre (SCC) och en kristen *samarbetsorganisation med inriktning på u-landsfrågor*. Det föreslås i propositionen vidare – i anslutning till förslag härom i SIDA:s remissyttrande över utredningen – att även Svenska FN-förbundet skall inordnas bland de organisationer som ges generella informationsbidrag.

I s-motionen 2282 yrkas avslag på propositionens förslag om en utbyggnad av det generella bidragssystemet i den del därav som avser LRF, SFR och SHIO. Motionärerna anser inte att dessa organisationer kan betecknas som med löntagarorganisationer jämförbara fackliga organisationer.

Utskottet ansluter sig till utredningens och propositionens förslag beträffande utbyggnad av det generella bidragssystemet och avstyrker därför det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 2282. Genom dessa åtgärder vidgas informationsverksamheten till nya grupper, vilkas aktiva medverkan i opinionsarbetet kring utvecklingsproblemen och utvecklingssamarbetet är av väsentlig betydelse.

I den under allmänna motionstiden väckta m-motionen 1205 yrkas på ett uttalande från riksdagens sida att SIDA:s informationsverksamhet skall tillgodose krav på *opartiskhet och saklighet*.

I propositionen 113 behandlas hithörande frågor i ett särskilt avsnitt, benämnt Saklighet och profilering. Det erinras där om biståndspolitiska utredningens konstaterande att SIDA och de enskilda organisationerna har skilda roller i det opinionsbildande arbetet. För organisationerna utgör sålunda rätten till profilering av informationsverksamheten vad gäller ideologi, ämnesval och målgrupper en given utgångspunkt. I utredningen liksom i propositionen konstateras å andra sidan att saklighet bör utgöra en given strävan för både SIDA:s egen informationsverksamhet och den som organisationerna bedriver med bidrag från SIDA. Kravet på saklighet är särskilt betydelsefullt i fråga om SIDA:s egen informationsverksamhet, framhålls det, eftersom SIDA-materialet måste kunna tjäna som en faktabas för alla övriga parter.

Utskottet instämmer i dessa bedömningar. Med det anförda torde det nu aktuella yrkandet 10 i motionen 1205 få anses besvarat.

I motionen 2283 föreslås att riksdagen beslutar att de medel som f. n. används av SIDA för utgivande av tidskriften *Rapport från SIDA* i stället reserveras för en informations- och debattidskrift av samma slag men

eventuellt med annan utgivare än SIDA.

Tidskriften Rapport från SIDA utgör en del av SIDA:s egen informationsverksamhet i utvecklings- och biståndsfrågor. Liksom övrigt informations- och debattmaterial från SIDA har den granskats av biståndspolitiska utredningen i dess informationsbetänkande. I ett avsnitt därav som diskuterar kravet på saklighet och rätten till viss profilering i informationsverksamheten framhålls bl. a.:

För ämbetsverket SIDA gäller delvis andra principer. Dess informationsverksamhet bör på samma sätt som all annan samhällsinformation syfta till att möjliggöra för medborgarna – både enskilda medborgare och medborgarorganisationer – att "hävda sina idéer och intressen i den demokratiska processen". För att detta syfte skall kunna uppnås torde krävas att verket eftersträvar allsidighet i sitt *samlade* informationsutbud. Denna strävan bör också prägla ett organ som tidskriften "Rapport från SIDA", vilken förväntas ge utrymme för en rik variation av fakta och synpunkter på utvecklingsproblem och utvecklingssamarbete.

För såväl SIDA:s egen informationsverksamhet som den organisationerna bedriver med bidrag från SIDA bör *saklighet* utgöra en given strävan. Saklighet är en förutsättning för en konstruktiv problembehandling. Utan ett rikt underlag av fakta kan en realistisk diskussion om förhållandena i u-länderna, som få av deltagarna i debatten haft tillfälle att besöka, inte föras.

Saklighetskravet synes oss särskilt betydelsefullt vad gäller SIDA:s egen informationsverksamhet i form av trycksaker och annat material, då en av SIDA:s centrala uppgifter måste vara att, som informationsberedningen har uttryckt det i sitt 11-punktsprogram, "ge bakgrund till och utgöra ett stöd för den u-landsinformation som bedrivs av folkrörelser, skolor, press, radio, TV etc.". SIDA-materialet måste kunna tjäna som en faktabas för alla övriga parter. Utan analys och kommentarer är faktamaterialet dock av föga värde. --- Möjlighet måste också finnas för en framställning som ger uttryck för personliga åsikter. Det är dock angeläget att i görligaste mån markera vad som är mer sakligt, faktabetonat material och vad som är uttryck för en personlig uppfattning. Det bör klart framgå vem som talar.

Utskottet, som i likhet med propositionen i allt väsentligt ansluter sig till vad utredningen anfört i detta sammanhang, avstyrker det nu aktuella yrkandet 4 i motionen 2283.

I motionen 2283 hemställs vidare att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om fördelning och användning av informationsbidrag till enskilda organisationer, speciellt en *översyn av fördelningsnyckeln* för generella bidrag och en granskning av att lämnade bidrag används på ett sätt som överensstämmer med u-landsinformationens syften.

Utskottet konstaterar att det beträffande den del av informationsanslaget som används för att stödja enskilda organisationers u-landsinformation i första hand ankommer på SIDA:s styrelse att efter förslag från beredningen för u-landsinformation avgöra om medlens fördelning liksom att allmänt bedöma hur de används. Det som anförs i dessa frågor i biståndspolitiska utredningen och i propositionen 113 ger inte utskottet anledning att på sätt

som sker i motionen 2283 ifrågasätta de etablerade principerna på detta område.

I propositionen återges med instämmande utredningens uppfattning att den satsning på löntagarorganisationer, studieförbund och andra enskilda organisationer som inleddes år 1972 har varit riktig. I propositionen heter det i detta sammanhang vidare bl. a.:

Troligen har den avsevärt bidragit till att stärka u-landsengagemanget i Sverige. Systemet har mött positivt gensvar hos organisationerna själva, som med avsevärda generella bidrag har kunnat bedriva u-landsinformation i mycket fria former och utifrån de olika värderingar och samhällsuppfattningar, som präglar varje enskild organisation. Ansvarsfördelningen mellan organisationerna och SIDA bör fortsätta väsentligen oförändrad. I sammanhanget vill jag särskilt betona vikten av att stödet till mindre organisationer, som får bidrag till enskilda informationsprojekt, fortsätter och utökas. Dessa organisationers verksamhet är av stort värde för att fördjupa engagemanget för Sveriges internationella solidaritetspolitik.

Utskottet ansluter sig till dessa uppfattningar.

Vad beträffar motionens förord för en granskning av att lämnade bidrag används på ett sätt som överensstämmer med u-landsinformationens syften, erinrar utskottet även om att biståndspolitiska utredningen betonat angelägenheten av att resultatvärderingen av u-landsinformationen i fortsättningen bör ägnas ökad uppmärksamhet. Enligt utredningen bör detta gälla såväl folkrörelsernas u-landsinformation som SIDA:s egen. Kritiska utvärderingar bör enligt BPU utgöra en viktig del av verksamheten och bidra till att nya former för informationen ständigt prövas i syfte att intressera nya grupper för u-landsfrågor. Utrikesministern ansluter sig i propositionen 113 till dessa uppfattningar och framhåller att sådana utvärderingar bör kunna göras både av organisationerna själva och av SIDA. Resultaten av organisationernas egna utvärderingar bör enligt propositionen redovisas för SIDA.

Mot denna bakgrund avstyrks det nu aktuella yrkandet 2 i motionen 2283.

I motionen 2283 yrkas även att riksdagen hos regeringen anhåller att en *allmän informationsberedning* med det snaraste tillsätts i enlighet med riktlinjerna i biståndspolitiska utredningens betänkande om u-landsinformationen.

Utredningen har framhållit behovet av att förstärka den allmänna informationen i internationella frågor och att samordna denna med u-landsinformationen. Detta bör enligt BPU kunna gälla frågor som u-ländernas krav på en ny ekonomisk världsordning inkl. utveckling och handel, nedrustnings- och avspänningssträvandena, internationella miljö- och resursproblem samt FN:s roll och arbetsuppgifter. Mot denna bakgrund har BPU menat att det föreligger ett behov av ett forum för ett bredare och kontinuerligt samråd i internationella och utrikespolitiska frågor mellan berörda departement, SIDA och de institutioner, folkrörelser och andra

organisationer, vilka bedriver informationsverksamhet inom dessa områden. Detta behov skulle enligt utredningen kunna tillgodoses genom inrättandet av en allmän beredning i internationella och utrikespolitiska informationsfrågor som knyts till utrikesdepartementet. Beredningen skulle tjäna som ett rådgivande organ till berörda departement och myndigheter vad gäller prioritering och inriktning av den offentliga och offentligt finansierade informationsverksamheten i internationella frågor.

Då emellertid BPU:s utredningsuppdrag var begränsat till u-landsinformationen, avstod BPU – med hänvisning till den samtidigt pågående översynen av informationen om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor – från att framlägga ett formellt förslag om en sådan allmän beredning.

I det sedermera framlagda betänkandet från nyssnämnda översyn (Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor, Ds U 1978:2) berörs den av BPU väckta tanken på en allmän beredning för information i internationella frågor knuten till UD. Det framhålls där att inrättandet av en dylik beredning skulle kunna leda till en bättre överblick över såväl det totala informationsbehovet som utbudet i dessa frågor. Utredaren tar dock inte uttrycklig ställning till tanken utan framhåller att berörda organisationers synpunkter bör vara vägledande för ett beslut i frågan.

I årets budgetproposition anmäldes att frågan om inrättandet av en allmän beredning för information i internationella frågor övervägs inom UD. I den nu föreliggande propositionen 113 hänvisas till att frågor som har samband härmed också berörs i det utredningsarbete om folkrörelsernas internationella samarbete som pågår inom kommundepartementet. När detta arbete har slutförts, kommer regeringen att ha möjlighet att pröva hela frågan om statens samarbete med enskilda organisationer rörande information i internationella och utrikespolitiska frågor. Frågan kommer därför att bli föremål för samråd med berörda organisationer, framgår det av propositionen.

I sitt betänkande (UU 1978/79:26) med anledning av vissa i budgetpropositionen och genom motioner aktualiserade anslagsfrågor inom UD:s verksamhetsområde konstaterade utskottet att en rad skäl talar för inrättandet av en allmän beredning för information i internationella och utrikespolitiska frågor samt att effektiviteten hos då diskuterade informationsåtgärder förmodligen skulle öka om en allmän beredning inrättades.

Utskottet gör samma bedömning nu.

Det nu aktuella yrkandet 3 i motionen 2283 torde med det anförda få anses besvarat.

I motionen 2283 föreslås att regeringen från posten Ofördelad reserv under anslaget för bilateralt utvecklingssamarbete (C 2) skall få ta i anspråk högst 600 000 kr. för u-landsinformation utöver det anslag härför som föreslagits i budgetpropositionen.

I propositionen 113 har däremot föreslagits att regeringen, utöver det anslag till u-landsinformation (C 3) som för nästa budgetår begärts i budgetpropositionen – 17,3 milj. kr. – från posten Ofördelad reserv under

C 2-anslaget (Bilateralt utvecklingsamarbete) skall bemyndigas ta i anspråk högst 2,6 milj. kr. för information. Förslaget motiveras främst med den i propositionen föreslagna vidgningen av mottagarkretsen för generella informationsbidrag till att utöver de av skolöverstyrelsen godkända studieförbunden och de fyra centrala löntagarorganisationerna (LO, TCO, SACO-SR och SAC) även omfatta SCC, en kristen samarbetsorganisation, LRF, SFR, SHIO och Svenska FN-förbundet. Härför beräknas en engångshöjning av anslaget med 2 milj. kr. Genom åtgärden att inbegripa de nämnda organisationerna i det generella bidragssystemet och genom den ytterligare ökningen med 0,6 milj. kr. – utöver den anslagshöjning med 0,5 milj. kr. som föreslagits i budgetpropositionen – skapas ett ökat utrymme också för stöd till det stora antal enskilda organisationer som årligen söker bidrag från SIDA för konkreta informationsprojekt.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i denna del och avstyrker följaktligen det nu aktuella yrkandet 1 i motionen 2283.

I den under allmänna motionstiden väckta vpk-motionen 590 föreslås att riksdagen till anslaget C 3. Information anvisar 2,7 milj. kr. utöver det belopp som föreslagits i budgetpropositionen och att dessa medel skall ges som bidrag till Afrikagrupperna i Sverige och Isolera Sydafrika-kommittén.

Utskottet avstyrker detta förslag. Utskottet konstaterar samtidigt att anslaget för u-landsinformation (C 3) genom det tillägg till anslaget som föreslås i propositionen 113, och som utskottet ovan tillstyrkt, förstärks i ungefär samma omfattning som föreslagits i den nu aktuella motionen, nämligen med 2,6 milj. kr. utöver vad som begärts i budgetpropositionen. Utskottet konstaterar vidare att det inte bör komma an på riksdagen att på sätt som föreslås i motionen styra dispositionen av den del av informationsmedlen som är avsedda för enskilda organisationers informationsverksamhet i u-landsfrågor och som förutsätter ett ansökningsförfarande. Dessa medels fördelning är i stället en fråga för SIDA:s styrelse efter förslag från beredningen för u-landsinformation. Av SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1979/80 framgår för övrigt att ett flertal Afrikagrupper under föregående budgetår uppburit bidrag för sin u-landsinformation.

Utskottet, som i övrigt tillstyrker de riktlinjer för u-landsinformationen som angetts i propositionen 113, hemställer under hänvisning till det förut anförda

1. att riksdagen förklarar motionen 1978/79:1205, yrkandet 10, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen förklarar motionen 1978/79:2282, yrkandet 1, besvarad med vad utskottet anfört,
3. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:113 i denna del avslår motionen 1978/79:2282, yrkandet 2,
4. att riksdagen avslår motionen 1978/79:2283, yrkandet 2,
5. att riksdagen förklarar motionen 1978/79:2283, yrkandet 3,

besvarad med vad utskottet anförde,

6. att riksdagen avslår motionen 1978/79:2283, yrkandet 4,
7. att riksdagen i övrigt godkänner de principer för och den inriktning av svensk u-landsinformation som förordas i propositionen 1978/79:113,
8. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag och med avslag på motionen 1978/79:590, yrkandet 2, till *Information* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 17 300 000 kr.,
9. att riksdagen med bifall till förslag härom i propositionen 1978/79:113 och med avslag på motionen 1978/79:2283, yrkandet 1, bemyndigar regeringen att av medel under reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv, för budgetåret 1979/80 ta i anspråk högst 2 600 000 kr. för *Information*.

2. Biståndets organisation

2.1 Anslagsberäkningar

I budgetpropositionen, bil. 6 (s. 113–118), redogörs för SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1979/80 beträffande SIDA:s eget administrationsanslag och föreslås i avvaktan på särskild proposition om riktlinjer för bl. a. biståndsverksamhetens organisation att förslagsanslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) ökas med ca 4,6 milj. kr. till 76,6 milj. kr. under budgetåret 1979/80.

I den senare framlagda propositionen 1978/79:113 om riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation m. m. föreslås att anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) i förhållande till budgetpropositionens förslag ökas med ytterligare drygt 4,8 milj. kr. och att de tillkommande kostnaderna bestrids av medel under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv. Den närmare fördelningen av nuvarande och för nästa budgetår beräknade kostnader under förevarande anslag framgår av följande ur propositionen 1978/79:113 hämtade sammanställning:

	1978/79	Beräknad ändring i prop. 1978/79:100 (bil. 6)		Förslag utöver beräknad ändring 1979/80	
		SIDA	Föredraganden	Föredraganden	Föredraganden
<i>Personal</i>					
Handläggande personal	177	+	19	of	+ 5
Övrig personal	161	+	9	of	+ 2
Ersättningstjänster	—	+	4	of	+ 4
Biståndskontor	40	+	41 ²	of	+ 23 ³
Personal vid kursgårdarna	8		of	of	of
Handläggartjänster för industri- bistånd	3		of	of	of
	389	+	73	of	+ 34
<i>Anslag</i>					
Lönekostnader	37 692 000	+	7 515 000	+2 064 000	+1 800 000
Sjukvård	130 000		of	of	of
Resekostnader	2 924 000	+	576 000	+ 200 000	+ 300 000
Lokalkostnader	6 640 000	+	710 000	+ 600 000	of
Expenser	2 132 000	+	1 201 000	+ 200 000	+ 250 000
Intern information	100 000	+	10 000	+ 8 000	of
Intern utbildning	574 000	+	95 000	+ 30 000	+ 16 000
Rekrytering och utbildning av fältpersonal	16 585 000	+	3 300 000	+1 000 000	+ 500 000
Biståndskontor	5 121 000	+	3 679 000	+ 500 000	+1 700 000
Övrigt ¹	920 000		of	of	+ 280 000
Summa	72 818 000		+17 086 000	+4 602 000	+4 846 000

¹ Medel under denna post avser förstärkning av SIDA:s kapacitet att lämna bistånd på industriområdet. Under innevarande budgetår har för detta ändamål 920 000 kr. anvisats, varav 120 000 kr. har avsett kostnader för projektförberedelser och resultatvärdering som redovisas under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Särskilda program.

² Av dessa tjänster avser 5 kapacitetshöjande tjänster medan resterande 36 avser tjänster till personer som f. n. är arvodesanställda vid biståndskontor.

³ Av dessa tjänster avser 7 kapacitetshöjande tjänster medan resterande 16 avser tjänster till personer som f. n. är arvodesanställda vid biståndskontor.

2.2 Riktlinjer för biståndets organisation

Propositionen 1978/79:113 (s. 18–47)

2.2.1 Rollfördelningen inom utvecklingssamarbetet

Biståndspolitiska utredningen har betonat vikten av att samordningsproblemen mellan olika organ med inriktning på utvecklingssamarbete ständigt uppmärksammas. Nya organ bör inrättas endast om starka skäl talar härför. En uppsplittring på alltför många organ kan leda till kompetensvister och samordningsproblem samt komplikationer i förhållande till u-länderna.

Propositionen delar utredningens bedömning att det nu på det hela taget råder en lämplig rollfördelning mellan de i utvecklingssamarbetet medverkande departementen och myndigheterna. Dock bör arbetsfördelningen och

samordningen mellan berörda organ vara föremål för en fortlöpande diskussion och översyn. Inte minst angeläget är detta i fråga om nya institutionella arrangemang och nya arbetsuppgifter.

Tillkomsten av nya organ under de senaste åren – SAREC för forskning, IMPOD för u-landsimport, SWEDFUND för industrisamarbete samt organ för försäljning av tjänster och för bredare samarbete – har förbättrat våra möjligheter till samarbete med u-länderna. Propositionen finner det sannolikt att det under de närmaste åren inte skall behöva inrättas några nya institutioner.

Förutsättningarna för en samordnad biståndspolitik förbättrades genom att det departementala ansvaret för biståndsanslagen år 1970 samlades i utrikesdepartementet. Det ökade behovet av interdepartemental samordning för att utveckla en sammanhållen u-landspolitik tillgodoses genom den av regeringen år 1978 inrättade u-landspolitiska samrådsgruppen med representanter för olika departement.

Utredningen har noterat att SIDA inte är representerad i samrådsgruppen. Med tanke på den särställning SIDA intar när det gäller våra förbindelser med u-länderna bör SIDA enligt propositionen vara företrädd i den u-landspolitiska samrådsgruppen. Samtidigt finns givetvis möjligheter att adjungera andra berörda myndigheter till samrådsgruppen. SIDA:s utredningskapacitet bör kunna utnyttjas även för frågor inom u-landspolitiken.

2.2.2 SIDA:s och biståndssambassadernas roll i fråga om det multilaterala utvecklingssamarbetet

Propositionen ser ingen anledning föreslå någon omprövning av den nuvarande arbetsfördelningen mellan UD och SIDA. Liksom i utredningen understryks vikten av att det mellan SIDA och regeringens kansli existerar ett väl fungerande samråd och samarbete beträffande de multilaterala utvecklingsfrågorna. SIDA:s utredningskapacitet torde även framgent komma att utnyttjas i samband med beredningen av Sveriges agerande inom internationella organisationer och i samband med det internationella förhandlingsarbetet även i övrigt.

Utredningen har betonat vikten av att de svenska ambassaderna och biståndskontoren effektivt utnyttjas när det gäller att följa de internationella organisationernas verksamhet och lämna bidrag till underlag för svenskt agerande i dessa organ. Propositionen ansluter sig till denna uppfattning.

2.2.3 Administrationen av bredare samarbete

Propositionen föreslår att beredningen för internationellt utbildningssamarbete – utbildningsberedningen kallad – som hittills svarat för administrationen av huvuddelen av det s. k. bredare samarbetet och som hittills sorterat under utbildningsdepartementet överförs till utrikesdepartementet.

Huvuddelen av beredningens insatser torde även framgent komma att bestridas med medel på anslagsposten Bredare samarbete under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

I dagens läge ansvarar såväl beredningen som SIDA och Svenska institutet för insatser bekostade med medel från denna anslagspost. Även för framtiden bör det bli fråga om en bedömning från fall till fall om vilken myndighet som skall svara för verksamhet som bekostas med medel ur posten Bredare samarbete. Ett nära samarbete i hithörande frågor mellan beredningen och SIDA är angeläget. Det bör ske på såväl sekretariatsplanet som genom SIDA:s fortsatta deltagande i beredningen. Såsom BPU framhållit bör SIDA i sin årliga anslagsframställning kunna framföra förslag och synpunkter på den del av beredningens verksamhet som finansieras med biståndsmedel. Propositionen förutsätter också ett nära samarbete mellan beredningen och Svenska institutet.

Kostnaderna för utbildningsberedningens sekretariatsfunktioner har hittills bestritts med medel från utbildningsdepartementets kommittéanslag. När beredningen nu överförs till UD:s huvudtitel, kommer nuvarande arvodestjänster att omvandlas till extra ordinarie tjänster. Medelsbehovet bedöms till högst 600 000 kr. för budgetåret 1979/80.

2.2.4 Biståndsförvaltningens organisation

I propositionen förordas ingen ändring av SIDA:s nuvarande ansvarsområden.

Den snabba ökningen av det svenska biståndet under de senaste tio åren och de betydande förändringar i utvecklingssamarbetets utformning som har skett – bl. a. införandet av s. k. landprogrammering – har ställt krav på flexibilitet i SIDA:s arbetsformer. SIDA har därtill att verka i en svår och varierande arbetsmiljö. Det är angeläget att förändringar i fråga om de krav som SIDA ställs inför möts med beredskap till anpassning inom verket. En förutsättning för att organisatoriska förändringar smidigt skall kunna vidtas är att SIDA liksom hittills lämnas stor frihet att själv besluta i fråga om de administrativa formerna för arbetet.

Det förväntas att det direkta utvecklingssamarbetet under de närmaste åren kommer att ske huvudsakligen i de former som nu tillämpas. Propositionen ansluter sig vidare till BPU:s bedömning att någon förutsättningslös och genomgripande omprövning av SIDA:s organisation inte är påkallad.

Beträffande biståndskontorens plats och funktion finner propositionen det i likhet med BPU angeläget att en fortsatt decentralisering sker av arbetsuppgifter och ansvar till biståndskontoren. Kapaciteten på biståndskontoren behöver därför förstärkas både kvalitativt och kvantitativt. Propositionen ansluter sig vidare till utredningens understrykande av behovet av en klar arbetsfördelning mellan huvudkontor och biståndskontor.

Beträffande SIDA:s sektorenheter för hälsovård och familjeplanering, industri, lantbruk och undervisning förutsätts i propositionen att SIDA skapar möjlighet för ökad specialisering och fackutbildning samt beaktar behovet av fackkompetens vid nyrekrytering till berörda enheter.

BPU har förordat att SIDA:s länderbyrå omvandlas till en avdelning, landavdelningen. Samtidigt har utredningen förordat inrättandet av ytterligare två avdelningar. I en av dessa har utredningen velat sammanföra sektorbyråerna samt personalbiståndsbyrån och inköpssektionen. I den tredje avdelningen skulle ingå de enheter som handlägger ekonomi- och personaladministrativa frågor.

Flertalet remissorgan har tillstyrkt utredningens förslag härvidlag. SIDA liksom de berörda personalgrupperna, vilka yttrat sig genom remissyttranden från LO, TCO och SACO/SR, ifrågasätter emellertid avdelningsorganisationen. SIDA önskar bevara den nuvarande organisationsformens flexibilitet, där avdelningscheferna ingår i verksledningen och inte har administrativt ansvar för några enheter.

I propositionen konstateras att det kan finnas fördelar med att införa avdelningar men att steget mellan den fördelning av arbetsuppgifter som i dag råder i verksledningen och den föreslagna avdelningsorganisationen inte är långt. Regeringen finner därför inte tillräcklig anledning att nu ändra SIDA:s instruktion genom att fastställa en avdelningsorganisation som verkets styrelse och personalorganisationer avstyrker.

I syfte att stärka SIDA:s ledningskapacitet har BPU vidare föreslagit ytterligare tre åtgärder, nämligen inrättande av ett sekretariat för långtidsplanering i anslutning till verksledningen, förstärkning av den ekonomiska utredningskapaciteten genom inrättande av en tjänst på avdelningschefsnivå med hög ekonomisk kompetens samt omvandling av den personliga överdirektörstjänst som finns sedan april 1978 till en permanent tjänst.

Flertalet remissorgan, däribland statskontoret och RRV har tillstyrkt dessa förslag. SIDA har dock avstyrkt förslaget om ett sekretariat för långtidsplanering och tjänsten för en utredningschef.

Vad gäller placeringen inom organisationen av funktionen för långsiktplanering tar propositionen ingen ställning. Frågan får i stället avgöras inom verket. Däremot finner propositionen det önskvärt att en förstärkning av SIDA:s ekonomisk-samhällsvetenskapliga utredningskapacitet kommer till stånd och att verksledningen förstärks med en överdirektörstjänst.

I fråga om SIDA:s ledning föreslås i propositionen ingen ändring av den organisation som nu gäller. Dock föreslås att SAREC:s forskningschef deltar i verksledningens handläggning av forskningsärenden.

2.2.5 SIDA:s kapacitet

SIDA framhåller att kapacitetsbristen inom verket f. n. är akut trots att verket fortlöpande aktivt arbetar med administrativ rationalisering. Bistån-

dets innehåll och utformning kommer därigenom i oroande stor omfattning att avgöras av tillgången på administrativa resurser. Därmed tenderar biståndspolitikens mål enligt SIDA:s uppfattning att urholkas på det praktiska planet.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 har SIDA föreslagit en utökning av personalen vid hemmamyndigheten med 22 kapacitetsökande tjänster och vid biståndskontoren med 5 nya tjänster. I sitt senare remissutlåtande över utredningsbetänkandet (SOU 1978:61) Biståndets organisation har SIDA anmält att utredningens förslag och uttalanden föranleder önskemål om ytterligare 14 nya tjänster, varav 9 vid hemmamyndigheten och 5 vid biståndskontoren.

För biståndskontorens del föreslås i propositionen att SIDA under nästa budgetår tillförs 7 nya tjänster med placering vid biståndskontor. Vidare föreslås att 16 extra ordinarie tjänster inrättas för sådan personal vid biståndskontoren som nu är arvodesanställd.

Förslaget innebär att ramen för antalet anställda vid biståndskontoren kommer att uppgå till 83. Av dessa beräknas 63 som extra ordinarie tjänster vid SIDA. I övrigt har under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingsamarbete beräknats medel för 20 befattningar vid biståndskontoren. Dessa är främst avsedda för personal som rekryteras utanför SIDA. Detta är enligt propositionen motiverat för att möjliggöra rekrytering av fackkunnig personal från andra myndigheter, institutioner, företag och folkrörelser för utvecklingsamarbetet. Härutöver beräknas medel för korttidsförstärkning vid biståndskontoren. Medelsbehovet för de föreslagna personalförstärkningarna inkl. korttidsjämsättning beräknas till sammanlagt 1,7 milj. kr. för budgetåret 1979/80.

För SIDA:s hemmaorganisation föreslås i propositionen att en tjänst som chef för inköpsbyrån och en tjänst som ekonom vid utredningsbyrån inrättas. Vidare föreslås att två handläggare- och två biträdestjänster inrättas. Därutöver beräknas medel för ett tidsbegränsat göromålsförordnande avseende göromål som ankommer på innehavare av tjänst som överdirektör. Medelsbehovet för de föreslagna personalförstärkningarna vid hemmamyndigheten beräknas till sammanlagt högst 1,7 milj. kr.

Vidare beräknas – utöver vad som härvidlag föreslagits i budgetpropositionen – vissa ytterligare ökning av anslagsposterna för resekostnader, expenser, intern utbildning, rekrytering och utbildning av fältpersonal. Det tillkommande medelsbehovet för dessa ändamål beräknas till sammanlagt ca 1,2 milj. kr. Dessutom beräknas ytterligare 280 000 kr. för förstärkning av SIDA:s kapacitet att lämna bistånd på industriområdet.

2.2.6 Beredningen för u-landsforskning (SAREC)

BPU har inte föreslagit några mer omfattande förändringar av de former i vilka SAREC, som inrättades år 1975 på försöksbasis, hittills har bedrivit sin

verksamhet. Utredningen har understrukt vikten av att u-landsforskningen även fortsättningsvis ges en betydande självständighet. En organisation av ungefär det slag som hittills provisoriskt har prövats – med särskild styrelse för SAREC och ett sammanhållet sekretariat – synes enligt utredningen såväl tillgodose kravet på självständighet för forskningen som främja en aktiv medverkan av det svenska forskarsamhället. Samtidigt visar erfarenheten att det inte går att göra någon klar gränsdragning gentemot det övriga biståndet, eftersom u-landsforskningen utgör en integrerad del av utvecklingsansträngningarna. En nära anknytning till SIDA är därför angelägen.

I syfte att få klarare ansvarsförhållanden och förenkla samordningen med det övriga biståndet har utredningen föreslagit vissa smärre ändringar av SAREC:s organisation och beslutsbefogenheter. Bl. a. har BPU föreslagit en närmare integration av SAREC:s sekretariat i SIDA, att SIDA:s generaldirektör görs till ordförande i SAREC:s styrelse och att SAREC:s forskningschef skall ingå i SIDA:s verksledning. Beslut om insatser som bekostas med medel inom anslagsposten för u-landsforskning skulle inte längre fattas av SIDA utan av SAREC i den mån besluten inte ankommer på regeringen.

I propositionen föreslås SAREC bli ett varaktigt organ med särskild instruktion. Enligt propositionen bör SAREC även framgent vara ett särskilt forskningsstödande organ och inte identifieras med biståndsmyndigheten. Mot denna bakgrund anses det inte motiverat att biträda utredningens förslag om gemensam ordförande för SIDA och SAREC, liksom ej heller att föreskriva särskilda regler för att utse styrelsens ordförande. Styrelsens sammansättning bör bibehållas i sitt nuvarande skick, vilket innebär en nära kontakt med forskarsamhället. Likaså bör SAREC som nu är fallet ha ett sammanhållet sekretariat. Det är enligt propositionen värdefullt om sekretariatets arbete kan organiseras så att forskningssekreterarna ges möjlighet att periodvis ägna sig åt egen forskning och eventuell fältverksamhet.

Den klart markerade forskningsidentiteten minskar enligt propositionen inte behovet av en nära samverkan med SIDA. Att som utredningen föreslagit låta SAREC:s forskningschef ingå i SIDA:s verksledning finner propositionen inte behövligt. Däremot bör forskningschefen delta i verksledningens handläggning av ärenden som berör forskning. I SAREC:s instruktion bör vidare föreskrivas att det åvilar forskningschefen att informera SIDA:s ledning på ett tidigt stadium om initiativ till nya insatser. Likaså bör SIDA:s ledning orienteras om de ärenden som skall underställas SAREC:s styrelse.

En del av beslutsbefogenheterna i fråga om anslagsmedel för u-landsforskning åvilar i dag SIDA. Enligt propositionen bör SAREC:s beslutsbefogenheter utvidgas till att omfatta hela anslagsposten för u-landsforskning med de begränsningar som regeringen må föreskriva i regleringsbrev. SAREC bör liksom hittills dela vissa administrativa funktioner med SIDA.

Motion

Utskottet behandlar i detta sammanhang motionen 1978/79:2282 av Anna Lisa Lewén-Eliasson m. fl. (s), yrkandet 3, nämligen

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om behovet av en översyn av arbetsfördelningen och samordningen mellan de i u-landssamarbetet medverkande statliga organen.

Utskottet

I s-motionen 2282 har i detta sammanhang yrkats att riksdagen uttalar sig för en *översyn av arbetsfördelningen och samordningen* mellan de statliga organ som medverkar i u-landssamarbetet. Motionärerna påpekar att biståndspolitiska utredningen inte haft sig förelagt att utreda hur statliga organ som handlägger olika delar av Sveriges u-landspolitiska engagemang skall samordnas.

Utskottet finner att utredningen likväl berört dessa frågor och för sin del konstaterat att en i huvudsak lämplig och fungerande rollfördelning mellan olika organ vuxit fram. Utredningen har vidare konstaterat att förutsättningarna för en samordnad biståndspolitik förbättrades i och med att det departementala ansvaret för biståndsanslagen år 1970 samlades i ett och samma departement, nämligen UD. Utredningen betonar också vikten av att samordningsproblemen mellan olika organ med inriktning på utvecklings-samarbete ständigt uppmärksammas. Nya organ bör enligt BPU inrättas endast om det finns starka skäl, och en uppsplittring på alltför många organ kan leda till kompetensvister och samordningsproblem.

I sitt remissyttrande över utredningen har SIDA pekat på vissa brister i samordningen. Enligt verket behövs analyser av det nya lägets organisatoriska och institutionella krav. De närmaste åren bör enligt SIDA därför betraktas som en försöksperiod, och om någon tid bör en allsidig utvärdering av uppgifterna för de inom utvecklingssamarbetet verksamma institutionerna ske.

I propositionen 113 ansluter sig utrikesministern till utredningens bedömning att det nu på det hela taget råder en lämplig rollfördelning mellan de i utvecklingssamarbetet medverkande departementen och myndigheterna. Samtidigt instämmer denne i uppfattningen att frågan om arbetsfördelning och samordning mellan berörda organ bör vara föremål för en fortlöpande diskussion och översyn. Inte minst angeläget är detta i fråga om nya institutionella arrangemang och nya arbetsuppgifter, framhålls det i propositionen.

Utskottet utgår mot denna bakgrund ifrån att behovet av samordning mellan olika i biståndssamarbetet engagerade organ fortlöpande blir uppmärksammat och att regeringen tar de initiativ som kan erfordras för att

komma till rätta med eventuellt rådande eller uppkommande brister därvidlag.

Det nu aktuella yrkandet 3 i motionen 2282 torde med det anförda få anses besvarat.

Utskottet konstaterar att biståndspolitiska utredningens synpunkter och förslag beträffande biståndsverksamhetens organisation i allt väsentligt fått stöd i en bred remissopinion och att de i flertalet hänseenden även återspeglas i de förslag eller riktlinjer som framläggs i propositionen 113. På några punkter har regeringen emellertid inte ansett sig kunna biträda utredningens förslag, främst med hänsyn till att de föreslagna åtgärderna i remissvaren avstyrkts eller ifrågasatts av SIDA:s styrelse eller personalorganisationerna där. Detta gäller den av BPU föreslagna avdelningsorganisationen inom SIDA liksom vissa av utredningen förordade förstärkningar av lednings-, långsiktsplanerings- och utredningsfunktionerna vid SIDA.

Samtidigt har propositionen understrukt behovet av flexibilitet i SIDA:s arbetsformer och erinrat om angelägenheten av att det inom verket finns en beredskap för anpassning till de ändrade krav som SIDA kan ställas inför i en svår och varierande arbetsmiljö. Motsvarande synpunkter har anförts av utredningen, som bl. a. understrukt behovet av flexibilitet inom verksamheten inför ofta snabbt uppkommande nya arbetsuppgifter. Utredningen har också pekat på att biståndsförvaltningen och dess tjänstemän arbetar i en ur metodsynpunkt ovanligt osäker miljö och inom ett verksamhetsområde som i ovanligt hög grad präglas av miljöförändringar. I en konsultrapport som utarbetats på BPU:s uppdrag har f. ö. konstaterats att SIDA visat en ovanligt god förmåga till anpassning och förändring av den egna verksamheten och rollen mot bakgrund av förändrade villkor för biståndet.

Utskottet tillstyrker de i propositionen framförda förslagen i fråga om biståndets organisation men vill samtidigt – i likhet med vad som skett både i utredningen och i propositionen – understryka att ökad vikt bör läggas vid lednings-, långsiktsplanerings- och utredningsfunktionerna och erinra om nödvändigheten av att det också försettvis finns en flexibilitet och en beredvillighet till anpassning och förnyelse av såväl de organisatoriska strukturerna som arbetsformerna inom biståndsverksamheten i stort. Utskottet har i det föregående uttalat sig om behovet av att fortlöpande diskutera och se över arbetsfördelningen och samordningen mellan olika i biståndssamarbetet engagerade organ. Detsamma bör gälla organisation och ledningsmetoder för vart och ett av dessa organ. I båda fallen bör syftet med den fortlöpande omprövningen vara att få ut bästa möjliga resultat av de betydande resurser som vårt land satsar på utvecklingssamarbetet och att samtidigt åstadkomma största möjliga arbetstillfredsställelse för den i biståndsverksamheten engagerade personalen på alla nivåer.

Utskottet tillstyrker vidare de anslagsberäkningar för SIDA som gjorts i budgetpropositionen och i propositionen 113.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen förklarar motionen 1978/79:2282, yrkandet 3, besvarad med vad utskottet anförde.
2. att riksdagen godkänner de principer för biståndets organisation som förordas i propositionen 1978/79:113 och ger regeringen till känna vad utskottet i detta sammanhang anförde.
3. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 76 500 000 kr.,
4. att riksdagen med bifall till förslag härom i propositionen 1978/79:113 bemyndigar regeringen att av medel under reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv, för budgetåret 1979/80 ta i anspråk högst 4 846 000 kr. för *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)*.

3. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)

3.1 Anslagsberäkningar

I budgetpropositionen, bil. 6 (s. 118-121), redogörs för biståndsutbildningsnämndens (BUN) anslagsframställning för budgetåret 1979/80 och föreslås i avvaktan på särskild proposition att förslagsanslaget C 5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN) ökas med ca 1.2 milj. kr. till ca 10.6 milj. kr. under budgetåret 1979/80.

I den senare framlagda propositionen 1978/79:113 om riktlinjer för utlandsinformation och biståndets organisation m. m. föreslås att anslaget C 5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN) i förhållande till budgetpropositionens förslag ökas med ytterligare 0.2 milj. kr. och att de tillkommande kostnaderna bestrids av medel under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv.

3.2 Biståndsutbildningsnämnden och utvecklingssamarbetets utbildningsbehov

Biståndsutbildningsnämnden (BUN) inrättades i juli 1971 för att leda och genomföra bistånds- och katastrofutbildning. Verksamheten förlades till Sandö i Kramfors kommun i lokaler som förvaltades av civilförsvarsstyrelsen. Utgifterna för verksamheten bestreds t. o. m. budgetåret 1974/75 från anslag under försvarsdepartementets huvudtitel. Ansvar för nämndens verksamhet överfördes i juli 1975 till utrikesdepartementet.

Biståndspolitiska utredningen har i sitt betänkande (SOU 1978:61) Biståndets organisation konstaterat att utvecklingen sedan biståndsutbildningsnämndens (BUN) tillkomst år 1971 blivit en annan än vad statsmakterna då räknade med både vad gäller den utbildning som Sandöskolan erbjuder och i

fråga om efterfrågan på BUN-utbildade elever. Huvuddelen av eleverna utgörs i dag av frivilliga snarare än värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga för vilka biståndsutbildningen skulle utgöra ett alternativ. Efterfrågan på personal för bistånds- och katastrofarbete har också blivit väsentligt mindre än vad som förutsågs år 1970, då beslut togs om BUN:s inrättande.

BPU finner det mot denna bakgrund oundvikligt att ställa frågan om det är rimligt att för biståndsmedel av storleksordningen 10 milj. kr. per år bedriva utbildning vid Sandöskolan i de former och av det slag som f. n. sker. BPU anser det naturligt att betrakta BUN som ett av flera instrument för utveckling och anpassning av den svenska resursbasen alltefter utvecklings-samarbetets faktiska behov. Utredningen konstaterar samtidigt att SIDA f. n. bedriver språk- och allmän u-landsförberedande utbildning i egen regi för olika kategorier utresande biståndsarbetare vid kursgårdar i Västerås och Uppsala. Dessa utnyttjas också för SIDA:s internutbildning. Vidare konstaterar BPU att SIDA har uppdragit åt vissa institutionella konsulter, som t. ex. Lantbruksuniversitetet och Swedish Cooperative Centre, att svara för viss kompletterande fackutbildning och annan utbildning i anslutning till utresor samt rekryteringsfrämjande utbildning. Totalt finns f. n. ca 200 elevplatser i Västerås, Uppsala och Sandö. Personalen där, exklusive tjänstemännen vid SIDA:s personalbiståndsbyrås utbildningssektion, uppgår f. n. till ett 60-tal personer.

BPU pekar på behovet av en samordnad utbildningsverksamhet inriktad på utvecklingssamarbetets omedelbara såväl som mer långsiktiga behov. Behoven bör bedömas och utbildningsinsatserna utformas i ett sammanhang.

Mot denna bakgrund pekar BPU på två alternativa organisatoriska lösningar för den framtida biståndsutbildningen.

Ett alternativ vore att SIDA gavs ansvaret för all sådan utbildning i anslutning till utvecklingssamarbetet som inte sker inom det reguljära utbildningsväsendet. Redan år 1970 diskuterades en sådan lösning. I propositionen 1970:162 om bistånds- och katastrofutbildning av värnpliktiga m. fl. framhölls sålunda att ett överförande av biståndsutbildningsnämnden och dess verksamhet till SIDA borde övervägas senare.

Ett annat alternativ vore enligt BPU att lägga ansvaret för hela den särskilda utbildningen för utvecklingssamarbete på en fristående institution motsvarande den nuvarande biståndsutbildningsnämnden. SIDA, de enskilda organisationerna m. fl. skulle vara företrädare i detta organ och mot ersättning kunna erhålla utbildningstjänster.

BPU anser att konsekvenserna av dessa förslag vad avser lokalerna i Sandö, Västerås och Uppsala f. n. inte kan bedömas. I vad mån behov av de betydande utbildningsresurser som nu finns kommer att kvarstå beror bl. a. på resultatet av den utredning om fredskårens framtid som SIDA f. n. genomför.

BPU drar slutsatsen att SIDA bör ges i uppdrag att utreda det framtida utvecklingssamarbetets utbildningsbehov och framlägga förslag om sådan

utbildning som bör bedrivas i den statliga biståndsverksamhetens egen regi. Representanter för enskilda organisationer bör få tillfälle att medverka i utredningsarbetet.

Flertalet remissinstanser ansluter sig till BPU:s förslag om en särskild utredning rörande utvecklingssamarbetets framtida utbildningsbehov.

I propositionen anmäls regeringens avsikt att inom kort tillsätta en utredning om det totala utbildningsbehovet för utvecklingssamarbetet. Till denna utrednings uppdrag skall höras att framlägga förslag om BUN:s framtida ställning och uppgifter. Utredningsuppdraget kommer att utformas med ledning av BPU:s förslag.

I avvaktan på att denna utredning slutförs föreslås i propositionen i enlighet med BUN:s eget förslag att elevantalet vid Sandöskolan liksom nu är fallet inriktas på 125 elever för budgetåret 1979/80.

Motioner

I detta sammanhang behandlar utskottet

dels motionen 1978/79:1214 av Bengt Wiklund m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att utbyggnad av biståndsutbildningen vid Sandöskolan bör prövas och att prövningen också bör avse ett inordnande av bistånds- och civill försvarsutbildningen vid Sandö i Sundsvall-Härnösands högskola,

dels motionen 1978/79:1776 av Rolf Sellgren (fp), vari hemställs

att riksdagen beslutar hos regeringen anhänga att regeringen närmare undersöker möjligheterna att inom högskolan inrätta en utbildningslinje i transportteknik för biståndsarbetare vid biståndsskolan i Sandö.

Utskottet

I motionen 1214 yrkas på en prövning av möjligheterna att bygga ut biståndsutbildningen vid Sandöskolan och att prövningen också bör avse ett inordnande av den utbildning som ges vid Sandö i Sundsvall/Härnösands högskola. I motionen 1776 yrkas på en undersökning av möjligheterna att koppla samman den nu befintliga allmänna linjen för transportadministration vid högskolan i Sundsvall/Härnösand med en "biståndslinje" för transportteknik vid Sandöskolan.

Av propositionen 113 framgår att regeringen – i likhet med biståndspolitiska utredningen – funnit anledning att föranstalta om en utredning rörande utvecklingssamarbetets framtida utbildningsbehov som helhet och att den biståndsutbildning som förmedlas vid Sandöskolan kommer att ingå som en central fråga i utredningen. Denna utredning, som välkomnas av utskottet, torde komma att tillsättas i en nära framtid.

Mot bakgrund av att utredningen kan förutsättas komma att allsidigt pröva Sandöskolan och dess framtida utbildningsformer avstyrker utskottet de nu

aktuella motionerna 1214 och 1776.

Utskottet, som tillstyrker förslagen rörande biståndsutbildningsnämnden (BUN) i såväl budgetpropositionen som propositionen 113, hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna 1978/79:1214 och 1978/79:1776,
2. att riksdagen med bifall till budgetpropositionens förslag till *Biståndsutbildningsnämnden (BUN)* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 10 595 000 kr.,
3. att riksdagen med bifall till förslag härom i propositionen 1978/79:113 bemyndigar regeringen att av medel under reservationsanslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete, posten Ofördelad reserv, för budgetåret 1979/80 ta i anspråk högst 200 000 kr. för *Biståndsutbildningsnämnden (BUN)*.

Stockholm den 8 maj 1979

På utrikesutskottets vägnar
ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Anna Lisa Lewén-Eliasson (s), förste vice talmannen Torsten Bengtson (c), Erik Adamsson (s), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Gunnel Jonäng (c), Mats Hellström (s), Ingrid Sundberg (m), Sture Korpås (c), Gertrud Sigurdsen (s), David Wirmark (fp), Jan Bergqvist (s), Ulla Tillander (c) och Axel Andersson (s).

Reservation

vid **punkten 1.2.4** (Folkrörelsernas och övriga organisationers u-landsinformation) av Anna Lisa Lewén-Eliasson, Erik Adamsson, Sture Palm, Mats Hellström, Gertrud Sigurdsen, Jan Bergqvist och Axel Andersson (samtliga s), som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med "Is-motionen 2282" och på s. 8 slutar med "väsentlig betydelse." bort ha följande lydelse:

Utskottet finner det motiverat att generella bidrag anslås till SCC (Swedish Cooperative Centre) för information om den omfattande och betydelsefulla verksamhet som SCC bedriver. Anslaget bör utgå till stiftelsen som sådan och inte till de huvudorganisationer som står bakom SCC. Likaledes finner utskottet det befogat att Svenska FN-förbundet samt en kristen samarbetsorganisation med inriktning på u-landsfrågor ingår i den utökade kretsen.

I propositionen konstateras att ett flertal remissorgan avvisar utrednings-

majoritetens förslag att ta med LRF, SFR och SHIO bland de organisationer som skall få del av de generella bidragen. Icke desto mindre föreslår regeringen att dessa organisationer skall få generella bidrag. Utskottet kan emellertid inte dela uppfattningen att dessa organisationer skall inkluderas i kretsen av organisationer som erhåller generella bidrag. De föreslagna organen kan inte betecknas som med löntagarorganisationer jämförbara fackliga organisationer. LRF står som en av huvudorganisationerna bakom SCC och får därför genom sitt engagemang i SCC del av de generella bidragen. De två andra organisationerna kan få anslag till u-landsinformation genom SIDA:s anslag till övriga organisationer. Skulle de inkluderas bland de organisationer som får generella anslag, är det mycket svårt att göra gränsdragningar till andra organisationer, som t. ex. de politiska partierna, deras kvinno- och ungdomsförbund, Lutherhjälpen, Röda korset och handikapporganisationerna.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet motionen 2282 i förevarande del.

dels att utskottets hemställan i momentet 3 under punkten 1 (s. 12) bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2282, yrkandet 2, och med ändring av propositionen 1978/79:113 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört angående folkrörelsernas och övriga organisationers u-landsinformation.

Särskilt yttrande

vid **punkten 1.2.4** (Folkrörelsernas och övriga organisationers u-landsinformation) av Allan Hernelius och Ingrid Sundberg (båda m):

Enligt vad utskottet erfarit beaktas studieförbundens medlemstal vid fördelningen av anslaget till u-landsinformation med 22,5 %. Från början rådde icke enighet mellan studieförbunden om vilken praxis som skulle användas vid fördelningen av anslaget. Genom att en organisation kan tillämpa en princip om kollektivanslutning blir medlemsantalet så stort att även med faktorn 0,225 orättvisa kan uppstå vid fördelningen.

Enligt vår uppfattning borde större hänsyn tas till informationsverksamheten som sådan inom resp. studieförbund. I alla händelser borde inte medlemskap i vissa organisationer medföra att en person kan räknas flera gånger vid fördelning av anslagen till u-landsinformation.